

Předmluva

Snad každý medievista někdy při pročitání pramenů klopýtl o slovo, jehož význam sice chápe, ale obtížně hledá odpovídající překlad do dnešní češtiny. Takový, aby výrazu porozuměli i lidé jednadvacátého století a on přitom neztratil nic ze své barvy a vůně. Již pětadvacet let si takto lámu hlavu s francouzským termínem „*colloquie*“. Pravda, nenarazil jsem na něj ve středověkém textu, zato jsem jej v době doktorského studia, a tedy ve věku přispěvatelů knihy, již jste právě otevřeli, slyšával mnohokrát. V žádném slovníku jej nehledejte. Vymyslel ho Jacques Le Goff jako uštěpačné označení snahy univerzitních a badatelských pracovišť pořádat stále víc a víc kolokvií, aby štosy sborníků alespoň na chvíli uspokojily nenasytné kolonky byrokratických kontrol. Na pročetí studií už ale čas nezbyvá, vždyť je třeba kvapně chystat referáty na další kolokvia. Jacques Le Goff zpozoroval šíření této epidemické nemoci, jež „kmen historiků“ zachvacuje pomalu, ale jistě. *Kolokvia* se prý nacházejí někde mezi klanovým šílenstvím a nakažlivou *kolikou*. Provází ji zatím neléčitelná choroba „kolektivních monografií“.

Proč jsem se tedy sám rozhodl připojit několik odstavců k jedné z nich? Protože věřím či podléhám iluzi, že se v přílivové

vlny trošku vymkla. Většina autorů této knihy je mými žáky, mohu tedy vysvětlit okolnosti jejího zrodu a širší intelektuální a mezinárodní kontext, do kterého zapadá. Věnovat se pohledu na střední Evropu na sklonku středověku nás napadlo na jednom z nepovinných podvečerních seminářů diplomantů a doktorandů v pražském Centru mediévistických studií, kde bývám spíše jedním ze zvědavých partnerů v diskusi než směrodatným činitelem. Hledali jsme téma, jímž bychom logicky navázali na ukončený česko-francouzský badatelský a pedagogický projekt „Pozdní křížové výpravy“, v němž na pět let spojily síly Centrum mediévistických studií v Praze, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Université Toulouse II a Université Paris-Est Créteil. Z našich úvah nakonec nazrál dvojjediný plod: jednak spolupráce na projektu GAČR „Kulturní kódy a jejich proměny v husitském období“, jednak samostatný výzkumný projekt podpořený GAUK, jenž se inspiroval tezí o českém středověkém exemplu, které se v pozdním středověku a raném novověku konstituovalo primárně na základě náboženské výjimečnosti husitství. Tento vstupní problém vedl k mnoha dalším otázkám.

Jak vlastně v pozdním středověku vnímali „toho druhého“, člověka odlišného jazyka, víry, zvyklostí? Čím byl český kulturní prostor v rámci celé střední Evropy výjimečný? Jak vnímal středověký Západ české země? Jaká byla vůbec koncepce národa a národů ve středověké civilizaci? Tyto otázky nás zaujaly natolik, že jsem je navrhl jako téma pro pravidelný sjezd francouzských mediévistů, jenž se konal v Praze 23.–26. května 2013 s titulem „*Nation et nations au Moyen Âge*“. Většina autorů této publikace patřila k jeho spoluorganizátorům a někteří přispěli vlastními referáty. Vzhledem k jazykové nedostupnosti českých pramenů pro zahraniční badatele vzešel na kongresu od francouzských kolegů impuls, abychom zasvětili českým pramenům vrcholného a pozdního středověku jedno z čísel prestižního časopisu *Médiévales* (č. 67). Kruh se uzavírá: české číslo *Médiévales* vyšlo s finanční podporou Filozofické fa-

kulty v Praze a věnovali jsme je památce Jacquese Le Goffa, který na naši univerzitu a naše hlavní město tak rád vzpomínal.

Snad se mi podařilo naznačit, že tato kolektivní monografie je nedílnou součástí dlouholetého společného přemýšlení, směřování a vzájemného obohacování. Je jen dobře, že mladí historici přizvali několik generačních druhů, kteří přímo nepatří ke skupině, již sami žertem při našich schůzkách přezdíváme „paradigma“. I je spojila radost z badatelské práce. Zdá se mi to podstatné. Když Jacques Le Goff ostře kritizoval nakažlivou „workshopománii“, činil tak také z obav, že se vytratí jedna z nejdůležitějších hnacích sil plodné vědecké práce: radostného uspokojení, které při ní badatel pociťuje. „Kacíři, barbaři, nepřátelé“ jsou myslím jedním z dokladů, že kolokvia – jež se přirozeně, jak si doba žádá, řádně obodují a vykážou – mohou být plodem mnohaleté mezigenerační radosti.

Martin Nejedlý

Poděkování za pomoc při vzniku této publikace patří Centru mediivistických studií UK a AV ČR, řediteli prof. Petru Sommerovi a pracovníkům CMS, našim poučenějším kolegům a přátelům Pavlíně Cermanové, Dušanu Coufalovi, Lucii Doležalové, Pavlu Soukupovi a Jaroslavu Svátkovi.